

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ

***ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ ХХІ СТОЛІТТЯ
ОЧИМА МОЛОДІ***

МАТЕРІАЛИ

***III Міжвузівської студентської наукової
конференції***

21 травня 2019 року

Харків 2019

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Прокопенко І. Ф.	– ректор ХНПУ імені Г.С.Сковороди, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор
Радченко Л. П.	– професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку ХНПУ імені Г.С.Сковороди, кандидат економічних наук, доцент
Сідельнікова І. В.	– професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку ХНПУ імені Г.С.Сковороди, кандидат економічних наук, доцент
Шиловцева Н. В.	– професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку ХНПУ імені Г.С.Сковороди, кандидат економічних наук, доцент
Мельникова О. В.	– доцент кафедри економічної теорії, фінансів і обліку ХНПУ імені Г.С.Сковороди, кандидат педагогічних наук, доцент
Поклоняєва О. В.	– член Співки студентів та молоді юридичного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, студентка 4 курсу

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди (протокол №3 від 17.04.2019 р.)

Тенденції та перспективи розвитку економіки ХХІ століття очима молоді: матеріали ІІІ Міжвузівської студентської наукової конференції (21 травня 2019 р., м. Харків). – Харків: ХНПУ, 2019. – 139 с.

У збірці представлено матеріали ІІІ Міжвузівської студентської наукової конференції, присвяченої Дню науки. Дослідження учасників конференції розкривають актуальні проблеми економічної теорії. Розглядаються питання формування сучасної національної економіки, процеси інноваційного розвитку на мікро- та макрорівнях, проблеми оптимізації фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва, теоретичні та практичні аспекти розвитку менеджменту та маркетингу в Україні.

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори та їх наукові керівники.

АЛЬТЕРНАТИВНІ ЗАХОДИ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В сучасних умовах країни прагнуть знизити напруженість бюджетних ресурсів, використовуючи різні заходи, інструменти та механізми регулювання фінансових коштів у вищу освіту з різних джерел. Диверсифікація доходів є одним із інструментів регулювання фінансової незалежності з використанням різних механізмів, основні з яких наводяться нижче.

1. Підвищення плати за навчання і активізація купівельної спроможності домогосподарств у співфінансуванні. Багато ЗВО окремих країн для зниження напруженості своїх фінансових ресурсів пішли по шляху збільшення плати за навчання до максимальних розмірів (Великобританія, Іспанія, Чехія та ін.). Так, в Польщі, наприклад, частка платних освітніх послуг в доходах університетів становила близько 12% в 2016 р, а в Італії ця частка - вже близько 15% [1]. При цьому бюджетна політика, орієнтована на зниження державних витрат на вищу освіту, підкріплюється позицією урядів, орієнтованих на забезпечення переходу до розширених освітніх кредитів для підтримки участі домогосподарств у співфінансуванні.

В Україні освітні кредити не набули широкого поширення у зв'язку з суворими вимогами банківської системи до батьків студента щодо гарантій забезпечення повернення кредиту, відсутністю гнучких механізмів сплати відсотків після закінчення ЗВО в ситуації втрати роботи, відпустки по догляду за дитиною або служби в армії. Для успішної реалізації кредитної форми фінансування вищої освіти потрібна стабільність банківської системи і впевненість домогосподарств в майбутніх заробітках на довгостроковий період.

2. Інноваційні моделі розподілу ресурсів. Для приваблення особистих коштів громадян, недержавних коштів, а також фондів і джерел інших недержавних інститутів у сферу вищої освіти багато країн націлені на використання інноваційних моделей розподілу ресурсів із застосуванням різних фінансових і нефінансових інструментів. Наприклад, у Великій Британії є можливість створювати персональні Інтернет-сторінки, щоб акумулювати в одному місці інформацію про досягнення, гранти, отримані особою протягом життя (lifelong learning accounts) [2]. Дана модель покликана стимулювати індивідуальну схильність до навчання, вона дозволяє протягом усього життя проводити прогресивну освітню стратегію.

В Австралії фінансовим інструментом залучення особистих коштів громадян у сферу вищої освіти служать популярні зараз Human capital contracts, тобто прямі інвестиції в людський капітал.

3. Бюджетування, орієнтоване на результат. Країни Північної Європи (Данія, Норвегія, Швеція, Фінляндія) відносяться до нечисленної категорії країн, яким вдалося зберегти високу якість вищої освіти і освітніх програм в умовах практично повного фінансування з державних джерел. Для цих країн загальним вектором, що визначає реформування системи фінансування університетів, стало бюджетування, орієнтоване на досягнення цілей, визначених у державних завданнях (Performance contracts) в рамках середньострокового планування.

Схожі механізми працюють в Угорщині при використанні конкурсних механізмів розподілу ресурсів у вищій освіті - конкурентні фонди (competitive funds) і ваучери, засновані на заслугах (merit-based vouchers). У Франції здійснено перехід на систему середньострокових контрактів, в основі яких лежать погоджені з боку держави і університетів плани інституційного розвитку. Стратегія розвитку шляхом застосування даних фінансових механізмів орієнтована на залучення конкурентоспроможних інвестицій у вищу освіту з використанням контрактної системи на основі результативності. [3].

4. *Цільові механізми фінансування* спрямовані на сприяння участі університетів в державних (національних) програмах. Наприклад, у Великій Британії активно впроваджуються програми, що стосуються розвитку мережі наукових центрів для школярів STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics - точні науки, технології, інженерія та математика), а також заохочується участь у співфінансуванні освітніх організацій, особливо після введення Національної стипендіальної програми (National Scholarship Programme).

5. *Ендаумент, або цільовий капітал*. Одним з ефективних фінансових інструментів, що забезпечує стабільність, є ендаумент (endowment). У західних країнах ендаумент - це неподільний інвестиційний актив у вигляді грошей, цінних паперів, нерухомого та іншого майна, переданих неприбутковим організаціям юридичними або фізичними особами у якості благодійної допомоги. Далі ендаумент розміщується у фінансові інститути, вкладається в акції, цінні папери або нерухомість таким чином, щоб освітня організація могла отримувати щорічний дохід у вигляді відсотків, ренти або прибутку. У багатьох країнах цей вид доходу некомерційної організації розглядається як благодійність, тому дохід від ендаумента не обкладається податком на прибуток.

Для забезпечення стабільної підтримки наукової діяльності в основному використовуються ресурси, сформовані за рахунок щорічних доходів від ендаумента. Наприклад, в Гарвардському університеті доходи від плати за навчання в 2016-2017 рр. оцінювалися в межах 20%, частка доходів від ендаумента становила 32% всього сукупного доходу, частка урядових грантів і контрактів - 18%, частка неурядових грантів і контрактів - 4%, інші доходи - 26% [4].

Приплив коштів, отриманих в результаті розвитку фондів цільового капіталу в державних (муніципальних) освітніх закладах вищої освіти України, за експертними оцінками, становить близько 1% загального обсягу коштів організацій за всіма джерелами їх отримання.

6. *Посилення передових досліджень*. Уряди багатьох країн для розвитку пріоритетних напрямів науки реалізують ініціативи, спрямовані на формування мережі елітних університетів, створюють стимули до проведення інституціональних змін і сприяють розвитку наукової роботи та наукових досліджень у ЗВО. Наприклад, в Німеччині запущена ініціатива German Excellence Initiative, метою якої є посилення передових досліджень, а також підвищення якості університетів і дослідницьких інститутів. Виділені додаткові гранти розподіляються переважно в дев'яти університетах Німеччини.

7. *Внутрішній перерозподіл ресурсів*. Для оптимізації державних видатків в ЗВО більшості країн проводиться скорочення аудиторного навантаження на користь самостійної роботи студентів. Дані зміни в навчальному процесі спрямовані на оптимізацію коштів за рахунок зниження навантаження на викладачів, а значить, і зниження їхньої заробітної плати. При цьому вивільнені кошти перенаправляються на оснащення бібліотек, оновлення обладнання тощо.

Фактично, як показує аналіз, зарубіжні країни намагаються розширити можливості для студентів, домогосподарств і бізнесу інвестувати у сферу освіти, тобто розширити базу фінансової підтримки вищої освіти і підвищити гнучкість системи, а не проводити політику концентрації зусиль виключно на підтримці лідерів.

Список використаних джерел:

1. Agasisti T., Wolszczak-Derlacz J. (2016). Exploring Efficiency Differentials between Italian and Polish Universities, 2001–11 // Science and Public Policy. Vol. 43(1). P. 128–142; 2. Матеріали сайту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/349987/LLA_Additional_Guidance.pdf (дата звернення: 17.02.2019); 3. Salmi J. Scenarios for Financial Sustainability of Tertiary Education. Higher Education to 2030 / J. Salmi. - Volume 2: Globalisation. - OECD, 2009. - P. 285-323; 4. Harvard University Fact Book (2017). The Office of Institutional Research. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.provost.harvard.edu/institutional_research/harvard_fact.